

אמסטרדם, האיש שגדם למהומה שבכנה השבוע-לכחות זמנית

התנפץ לי אלילי!

אמסטרדם עם בגין (1955)
אכזבה

זו הייתי רוצה להרחיב את הדיבור על יחסי עם תמיר. בבקשה.

הגדירו את יחסי עם תמיר כעבודת אישית. פעם צירוני כשומר ראשו, ושבעיקר בות שמירה זו, כהכרת תודה, הכניסני תמיר למרכז חרות. פעם אחת הגדירני כיועצו וכאחד ממארגני האופוזיציה. פעם בריון ופעם מנהיג. האמת היא — וייתכן כי אני גורם נזק לעצמי באמירת הדברים — ש"למרות טענתי העובדתית שאני כתבתי את המכתב המפורסם ביוזמתי אני, טוענים יריבי תמיר כי המכתב נכתב בהשראתו או בידי עתוי. אני רוצה להדגיש שטענה זו היא כל כך מגוחכת, שעורך-דין כל-כך מפולפל כתמיר יתן לי לכתוב מכתב בנוסח זה. כתבתי את המכתב כי הדבר בער בי. הר גשתי צורך נפשי להעלות אותו על הכתב ולתת לו פרסום.

באשר ליחסי עם תמיר, לאחרונה מציינים את דמותי כאדם הקרוב ביותר לתמיר וכו', האמת היא שאני מכבדו. אני זוכר לתמיר רגעים בהם בא לעזרתי בעניינים אישיים, ושלא על מנת לקבל פרס. מאז פרסום מכתבי, והנזק שזה גרם לתמיר ולאופוזיציה כולה, למרות זאת ולמרות ההסתייגות של גורמים אלה מתוכן המכתב, איני רואה מקום להכרות נגד תמיר. אפילו אם תמיר, כדרך כל אדם, אולי בתת-הכרתו אם לא בהכרתו, מתרעם על מכתבי ועל הנזק הרב שגרמתי. הוא ממשיך ככה זאת לקיים את המגע?

המגעים ביני ובין תמיר הם מגעים של פגישה אחת בתקופה, כגון אירוע חברתי כלשהו משותף, או ישיבות מרכז. מאז הן מכתב נפגשנו בפגישות הגוש. גם לפני הן מכתב, כשרציתי לשוחח עם תמיר, עמדתו בחדר-ההמתנה והיכתי לוחי, לפעמים אפילו שעתיים.

האם נכון שכשהתפוצץ עניין ה"מכתב, שלח דך תמיר מכונית עם הודעה שעליך לצאת לכמה שבועות מן המושב ודהיעלם?

שקר וכזב. שמעתי כבר שהייתי בי חוזי, ומנסים לערבני בשמועות שונות ו- עוינות, שאחת סותרת את השנייה. האמת היא שישבתי בבית ידידי ונחתי, עד שירגעו הרוחות.

הרוחות נרגעו, לפחות אצלך? — הרוחות טרם נרגעו. לפחות מתחת לי פני השטח. מה שקשור אלי, אני מוכן לשלם את מלוא המחיר שיידרש עבור מעשי.

את בגין ואת בן-גוריון, מטביע "אלטלינה", בתוך אותו גוש?

— כפי שאני רואה את גח"ל ורפ"י בקואליציות שונות ובמועצות פועלים. נחזור רגע לדברים יותר אישיים. אמרת שפעילותך בבית"ר ובלח"י הפריעה לך לרכוש השכנה. האם התגברת על זה מאז? האם לך צורך פעילותך המפלגתית קראת ספרי היסטוריה או מדיניות?

— מדיניות יותר מאשר היסטוריה. אבל מה שיש בי נובע מנסיך-חיים, ולא מקריאת ספרים. אומרים עלי שאני בעל אינסטינקטים חדים, דבר שעזר לי לנחש בדרכי החיים. חוץ אולי מהמקרה האחרון.

האם אתה מעריץ היום את תמיר כפי שהערצת בשעתו את בגין?

— לא. יחסי לתמיר אינם יחסי הערצה. תמיר הוא ישראלי המדבר עברית בשפתך, התופח על השכם ונותן את ההרגשה שהוא מדבר כשהוא אל שדה. לא כן מר בגין, הן בהופעתו והן בהתנהגותו. דברים אלה נאמרים לזכותו של מר בגין כי זה אופיו, ואיני מוצא פגם בכך. אולם כיליד הארץ אני מרגיש חופשיות ביחסי עם תמיר.

האם זה נכון שאתה מכיר את תמיר מאז שהוא עזר לך בעורך-דין להשתחרר ממעצר בקשר ל"רצה קסטנר"?

— האמת היא שהיכרתי את תמיר בפרשת קסטנר, בהקשר להצעה מצד גורמים שהיו קשורים בש"ב, שהציעו לי למסור עדות נגד תמיר על-מנת לסבכו בפרשת רצה קסטנר. אבל הוא לא שיחרר אותי ממעצר, כי מעולם לא נעצרתי, רק הוזמנתי לחקירה.

אתה מוכן להרחיב את הדיבור על זה?

— הייתי מעדיף שלא, כדי לא לגרום נזק אישי לאנשים שהיו מעורבים בפרשה.

אמסטרדם עם תמיר (באמצע) *
כבוד

• בוועידת חרות. משמאל: עסקן חרות מנחם פזדי.

למר בגין. דבר זה נבע מהסתה שנוהלה נגד מר תמיר, עוד לפני הוועידה. האם אתה יכול לזכור את היום או הלידה המסויים בו חללת ל"העריץ את בגין"?

— בהחלט. כמו בסרט או בסיוט, או אם אפשר — צירוף של שניים. הלידה בו ניסו להפריע באלימות לדבריו של גידי בי ועידה. את גידי אישית לא הכרתי, ורק את שמו שמעתי. כאשר הגיעו ההפרעות ומעשי האלימות לשיאם. עלה מר בגין לבמה. דבריו הראשונים היו: "אל תכתרו אחרי גבו של גידי! אמסטרדם לרדת! שמואל לרדת!" ואז ראיתי — ובקושי רב התאפקתי לא להשיב — כאילו ממה מר בגין שאנו מסתתרים מאחורי גבו של גידי, כדי ליצור מסקנה שאילו גידי היו מכים אותנו, וכאן אנו מחללים, אם אפשר לומר כך, את דמותו של גידי. ואז מר בגין הגדול בא להשליט סדר. אילו מר בגין היה מרגיש את מעמדו המיוחד בחרות, היה משיג זאת בניד עפעף אחד. אולם מר בגין לא התערב בכל גילויי הביריונות בהעידה.

האם עברת באותו מעמד מוחעי רצה לאכזבה?

— כן! לאכזבה עמוקה מאד. התנפץ אלי מול עיני. אינני אומר שבגין טיפח את האלימות. הריני רחוק מלומר זאת. אולם טענה אחת ויסודית לי אליו, שבשעבודתה באו נוספות: מעמדו של מר בגין הספיק בהחלט לגרום, שהוועידה תהיה שקטה. לעז-מת זאת, בשתיקתה-הסכמתו לעיני מאות צירי, חברים פשוטים, ולעיני נציגי העתונות, התחוללה הצגה מבישה. בלילה זה התנפצה דמותו של מר בגין, ולא רק בעיני. אני אומר לך זאת בדמעות! התנפץ לי אלי! והדמעות שלי טהורות לא פחות מדמעותיהם של כל מיני צבועים, שבכו כשמר בגין הודיע על התפטרותו.

כן, בילידיה, השתחררת מן ה"הערצה"?

— מההערצה כן, אבל בתוככי ליבי אי-שם הנני מצפה ומנסה להאמין, שמר בגין יתנער ויזכיר כושר מנהיגות, ויתרומם מעל חשבונות אישיים, ויעשה למען שלומה ושלמותה של תנועת החרות, בהיותה סיכויי לאלפי איש, ליצירת אלטרנטיבה לשלטון, ב"מסגרת גח"ל, עם צורך רפ"י וגורמים שונים.

אתה אישית מאמין שזה עדיין אפשרי, עם תמיר בפנים?

— אישית אני חושב שבמאמץ אמיתי והת-רוממות היאה למנהיגים, זה אפשרי. תמיר מסמל בעיני רבים את התקווה להידיברות בשפה חדשה, כבן הארץ, בין מפלגות שור נות. אני אישית, שנים רבות לפני הוועידה, התבטאתי לא פעם שאני קרוב יותר לפרס וביחוד לדין מאשר לד"ר יוחנן באדר, למשל.

למה ביחוד לדין?

— על דיין קראתי רבות בהעולם הזה. אני זוכר את הרשימות ואת ההגדרה של "זבנג וגמרונו". הכרתי את דיין בתקופת שירותי בצבא, כאדם המסוגל לדחות פעולה מפני שעלול ליפול קורבן. בכלל, כל הן דמות שיצרו מדיין אינה נכונה. לדעתי הוא היה לא רק מרמטכ"ל טוב, אלא גם שר חק לאות טוב, שלא פחד לבצע מדיניות אפילו אם לא היתה פופולארית. כגון: חיסול ה"רפתות בנחלת יצחק, חיסול לולים בשפלה והעברתם להר. אני חושב שנוצרה סביב ל-דיין דמות לא אמיתית.

כחבר חרות, איך אתה מרמזיין

של מר בגין בחרות הוא מעמד מיוחד כי מינו, שאיש מן החוץ אינו יכול להבינו. אני אדם מבחין, האם אתה יכול להסביר לי מנסיונך האישי את ה"מעמד המיוחד הזה"?

— אנסה. למרות הקשיים הרבים. הדמות של האדם שהיה מפקד אצ"ל, הנואם הגדול שיוודע לדבר וליצור את המגע עם האדם הקטן, יחסו הלכבי בפגישות אישיות, יצרו בעיני דמות, שבנוסף להתרשמותי הוויזוית נוספה אליה הילת העבר.

למה שלחת לבגין מכתב-העריצה?

— הם תמיד היו עניינים ומצורפים לי בעייה מסויימת, בהם הבאתי מילות נימוסין, כפי שמחייבת פניה של איש מן השורה

אמסטרדם כחייל (1950)
הערצה

אל אדם במעמדו של מר בגין. אף מכתבי של מר בגין אלי שמורים עימי, ומאז הן פלאתי שבאחת מישיבות המרכז הקריא מר בגין את מכתבי אליו ונתן פומבי לפניה אישית, דבר שאני לא עשיתי עד היום הזה.

איך אחרי הערצה כזו, הגעת ל"כתיבת המכתב ב"הארץ"?

— כגודל הערצתי למר בגין, כמשקל שווה לכך באה האכזבה הגדולה. מר בגין הירבה לדבר על אהבת ישראל ועל חילופי-שלטון, ונוצרה בעיני דמות של אדם משכמו ומעלה. אף בפניות שונות, שפניתי אליו בענייני התנועה, השיב תמיד מר בגין, כי בעיני זה או אחר עלי לפנות לאנשים המתאימים, כי הוא לא מתערב. ובהעידה האחרונה, עמדתו של מר בגין היתה חד-צדדית. אני יודע, אפילו אם יעידו עלי שמים וארץ, שלא היתה שום כוונה כמוסה לפגוע באיזו שהיא צורה במעמדו של מר בגין. התפטרותו, המסע שנוהל בשמו עוד לפני הוועידה, אף שמור בידי מכתב בו אני פונה למר בגין ומסביר, כי אין כוונה לפגוע בו, ויחד עם זאת הנני מתייבב לצידו של תמיר.

ממתי המכתב?

— כחודש לפני הוועידה. במכתב זה כתבתי, כי אינני טרמפטים בעגלתו של תמיר, ואסע בעגלה זו גם במורד. חודש לפני הוועידה כבר שלחתי מכתב הסבר

רעים, אבי הנואם, מחולל בית"ר זאב זיבו-טינסקי עצמו.

"אדון בגין התפטר מהנהגת התנועה, המ-שיך זיבוטינסקי, וועל זה אני מברך אותו, כי התנועה לא רצתה בו..."

"אתה מבייש את שמו של אבינו!"

"חומץ בן ין!"

זיבוטינסקי: "התנועה לא רצתה באדון מנחם בגין!"

קריאה: "התנועה רוצה! היא גם ביקשה אותו!"

מתיאות כפיים. חלקן לכבוד הנואם. חלקן לכבוד קורבנו.

הנואם ממשיך: "אדון בגין כינס לפני

ימים ספורים ריביוניוטיסטים מחוצלארץ. מה זה בכלל ריביוניוטיסטים מחוצלארץ? מה זה ריביוניוטיס עם דרכון אמריקאי?"

קריאה: "אתה מבייש את אבינו!"

תשובה: "במקום לצעוק עלי, ולגבל את פיך, תלך אל מר בגין ותגיד לו את ה"דברים האלה. הוא הוביל אותנו לששה כ"ש" לונות..."

"העגלונים משתוללים"

טענות דוברי הגוש החופשי מאז י"חחדו, כאילו אין טענותיו מכהנות אל עברו של מנהיג התנועה, נשכחו.

החזית עתה ברורה יותר, בהירה יותר. מול המשולש תמיר-שוסטאק-טיאר לא נ"י צב סתם משולש דומה, כמו באדר-בן-אליעזר-לנדאו, כשבגין נמצא מעל ומעבר לכל סיכסוך.

בגין הוא צד בסיכסוך. הדברים כבר הורגשו קודם לכן, אך לא נאמרו עד לאותו הרגע בקול רם. עתה הם פורצים בשטף.

תמיר: "כולנו שירתנו את תנועת ה"חרות..."

קריאה: "אתה רוצה לרשת את בגין!"

תשובה: "לא כיסאות רצינו..."

קריאה: "אתה רוצה את כיסאו של בגין!"

הנואם מנסה להמשיך: "גם אם באנו ל-